

**SINERGETIK YONDASHUV ASOSIDA TALABALARNI BOSHQARUV
JARAYONIGA TAYYORLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH
(BOSHLANG‘ICH TA’LIM)**

Boyqobilova Nilufar

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Boshlang‘ich ta’lim kafedrası o‘qituvchisi

boyqobilovanilufar@gmail.com

ANNOTATSIYA

Bu maqola yangi yondashuvlardan biri sinergetik yondashuv haqida ma’lumot berilgan. Maqolada tavsifiy metoddan foydalanilgan. Maqola oxirida xulosa berilgan.

***Kalit so‘zlar:** bugungi kunda zamon bilan hamnafas o‘qitishning yangi metodologik nazariyalari kirib kelmoqda. Ana shunday yondashuvlardan biri sinergetik yondashuvdir.*

Sinergetika bugungi kunda talaba-yoshlarning yangi dunyoqarashini shakllantirishning asosiy jihatlaridan biri sifatida qaralmoqda. Talaba-yoshlarning yangi tendensiyalar asosida ishlashga bo‘lgan qiziqishlari yana bir dolzarb vazifalardan biri sifatida kun tartibida turibdi. Ijodiy va prognostik fikrlash talaba-yoshlarga o‘z-o‘zini tashkil qilish tizimi sifatida ishlashga yordam beradi. Yangi o‘ziga xos uslubni to‘g‘ri ishlab chiqish o‘quv jarayoniga katta hissa qo‘shadi. Ochiqlik, chiziqli bo‘lmaganlik kabi sinergetik mexanizmlar, mulohazalar talaba-yoshlarni o‘qitish va tarbiyalashning zamonaviy atamalarini yaratishda, ularni o‘ziga xos tizim sifatida belgilashda yetakchi hisoblanadi. Sinergetika talaba-yoshlarni o‘qitish va tarbiyalashning zamonaviy atamalarini yaratishda katta yordam berishi mumkin. Sinergetik yondashuv - bu rivojlanayotgan, tizimli tashkil etilgan tizimlarning ilmiy sohasi bo‘lib, unga yosh mutaxassis kadrlarni kasbiy tayyorlash tizimini ham kiritish

mumkin. Ushbu yondashuv ko'p o'lovchilik, murakkablik va bilish jarayonlarining muqobilligi doirasida talabayoshlarning o'zini-o'zi tashkillashi uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

Sinergetik yondashuv ta'lim faoliyatida o'z-o'zini tarbiyalash, o'zini o'zi tashkil etish va o'zini o'zi boshqarish ustunligiga asoslanadi va o'z-o'zini ochib berish va takomillashtirish, o'z-o'zini anglash maqsadida mavzuga ta'sirni rag'batlantirish yoki rag'batlantirishdan iborat. Shunday qilib, "pedagogik sinergetika" pedagogik bilimlarning yangi yo'nalishi paydo bo'ldiki, bu ta'lim tizimlarini o'z-o'zini tashkil etish va rivojlantirish qonuniyatlari asoslanadi.¹

Bugungi kunda amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari o'z ishiga kasbiy yondashuvchi, fan, texnika, san'at, ishlab chiqarishning jadal rivojlanishiga o'z hissasini qo'shadigan yuksak malakali kadrlar tayyorlashga bog'liq. Shunga ko'ra, jamiyat taraqqiyoti talabalaridan kelib chiqqan holda har bir o'quvchini sharqona ruhida tarbiyalash muhim va zarurdir. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun bu davr obrazli tafakkur qilish asosida intellektual rivojlanish davridir. Bu asosan o'quv-biluv jarayonida amalga oshadi. Bu o'quv-biluv jarayonida shaxsning boshqa jihatlari rivojlanmaydi degan xulosaga kelish uchun asos bo'la olmaydi. Biz boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun yetakchi bo'lgan rivojlanish yo'nalishini asoslashga harakat qilamiz. Bu davrda rivojlanish jarayoni boshlang'ich sinf o'quvchilarining identifikatsiyasi, ya'ni aynan o'xshatilishi, tenglashtirilishi bilan chambarchas bog'liqdir. Intellektual rivojlanishda o'z-o'zini hurmat qilishning asosini o'quvchilarning shaxsiy ijobiy tajribasi tashkil qiladi. Bu o'quv-biluv jarayonida namoyon bo'ladi. Kuzatishlarimiz shuni ko'rsatmoqdaki, aksariyat boshlang'ich sinf o'quvchilarida bunday tajriba mavjud emas. O'z faoliyati natijasidan qoniqmaslikning o'zigina o'quvchilar o'z-o'zlarini hurmat qilishlarining asosini tashkil eta olmaydi. Bu yo'nalishda muhim o'rin egallaydigan qonuniyatlardan biri – boshlang'ich sinf o'quvchilarida muayyan o'quv vaziyatlarida bilish faoliyatining rivojlanishi, shaxsiy

¹ SENERGETIK YONDASHUV-YOSHLARNING YANGI DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISHNING ASOSIY JIHATLARIDAN BIRI SIFATIDA Muxiddin Abdurashidovich Tajibayev, Jalol Tursunmuratovich Axmedov.

tenglik hamda o'z-o'zlarini hurmat qilishlaridir. Pedagogik hamkorlik, ya'ni sinergetika yangi tushuncha sifatida pedagogikaga kirib kelar ekan, u bevosita falsafa va sotsiologiya bilan bog'lanadi. Chunki, insonning hamkorlikdagi faoliyati muayyan jamiyat hayoti bilan bog'liq tarzda amalga oshadi. Bu shuni anglatadiki, jamiyat hayotida inson uchun hamkorlikda faoliyat ko'rsatish quvvati bilan bir qatorda, hamjihatlikda rivojlanish imkoniyati ham mavjud. Pedagogik hamkorlik doirasida o'z qiyofasini o'zgartirish tushunchasi ham amal qiladi. Agar yangicha ijtimoiy davr shaxsning o'z-o'zini saqlashi, yangi sharoitga moslashishi g'oyasiga asoslansa, zamonaviy inson o'zining yangicha mohiyati va mavqeiga asoslangan holda faoliyat ko'rsatadi. Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda mas'uliyat hissini shakllantirish jarayoni ongli ravishda sodir bo'lishi juda muhimdir. Bundan tashqari, bolaning axloqiy fazilatlarini rivojlantirish uchun sabablar bo'lishi muhimdir. Motivning paydo bo'lishi sifatga munosabatni keltirib chiqaradi, bu esa o'z navbatida ijtimoiy hissiyotlarni shakllantiradi¹.

Xulosa sifatida shuni aytishimiz mumkinki, sinergetik yondashuv bugungi kundagi samarali usul hisoblanib, uning yangi metodologiyasini ishlan chiqish dolzarb masala hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Oyturaxonovna, I. S. (2023). SINERGETIK YONDASHUV ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA MAS'ULIYAT HISSINI SHAKLLANTIRISH. Innovative Society: Problems, Analysis and Development Prospects, 113-115.

2. Siddiqov, B. S., & Mexmonaliyev, S. N. (2022). PEDAGOGIK AMALIYOTNING BO'LAJAK O'QITUVCHINING KASBIY TAYYORGARLIK FAOLIYATIDA TUTGAN O'RNI. Academic research in educational sciences, 3(1), 10-16.

¹ Ibragimova Shaxloxon Oyto'raxonovna. BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI SINERGETIK YONDASHUV ASOSIDA SHAXS SIFATIDA SHAKLLANTIRISH SHART-SHAROITLARI. Maqola.

3. Ibragimova, S. (2023). TA'LIM TARBIYA JARAYONIDA SINERGETIK YONDASHUVNING BOLA SHAKLLANISHIGA TA'SIRI. Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, 2(6), 9-11.

4. Ibragimova, S. (2023). SINERGETIK YONDASHUV ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI. Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, 2(6), 5